

he brought up bouts of guilt). Найчастіше вживаними семантичним типами паралельних конструкцій є аналогія (*It is not assignation, though he finds himself getting out of the cab on the corner of the street. It is not assignation, though there is a woman of indeterminate age and class who opens the door and disappears. It is not assignation, though they are at last alone together sitting on a sofa covered in satin brocatelle* [44, с. 230]) та антитеза (*a white flower once a year for Jean, and white lies all the year round for his wife* [4, с. 255]). Градація вживається не настільки часто, але теж представлена: *No, I do not think you are innocent. No, I do not believe you are innocent. I know you are innocent* [4, с. 306].

Однією із найважливіших функцій паралельних конструкцій у романі є показ невідповідності чи відповідності між реальністю та сприйняттям/розумінням персонажа: *He sees not what his fellow passengers would see – a few intertwined bushes blown by the wind, home to some nesting birds – but instead a formal boundary between owners of land, a delineation settled by contract or long usage* [4, с. 89]. Антитеза у даному прикладі наголошує на сухості, педантичності та формальності сприйняття реальності Джорджем, який ховався за ними від того, чого не розумів чи не вмів відчутти. Контраст між теплим та емоційним сприйняттям та сухим формальним сприйняттям Джорджа ґрунтується на використанні окремих наборів слів. У першому випадку це лексичні одиниці *bushes, blown by the wind, birds* і особливо наступні два слова: *Nesting* – from nest – 1. to build or occupy a nest; 2. to create and settle into a warm and secure refuge; *Home* – 1. A place where one lives; a residence. 2. An environment offering security and happiness. Друга група, лексичні одиниці, що характеризують Джорджеве сприйняття, це юридичні терміни *formal, boundary, owners of land, delineation, to settle*. Використовуючи антитезу, автор наголошує на специфічному світосприйнятті персонажа.

Не менш важливою є функція передачі антагонізму у душі персонажів: *As a doctor, he might find such a moment of weakness explicable; as an English gentleman, he finds it shameful and perturbing* [4, с. 232]. У даному прикладі показано почуття Артура після зустрічі із Джин. Після багаторічного спокійного подружнього життя із Туї він був вражений красою та жіночністю Джин, причому автор наголошує на різних проявах, в тому числі і фізіологічному, реакції Артура на зустріч із цією жінкою. Вікторіанське виховання та вплив матері-аристократки далося взнаки: Артур сильно переживає через те, що відчуває, і вважає таку реакцію зрадою дружині. Автор передає бажання Артура не звертати уваги, пояснити чи оправдати свої відчуття. Проте вплив легенд героїчного 14 століття є надто сильним: вживання лексичних одиниць *shameful* (causing or deserving shame; scandalous; giving offence; indecent) та *perturbing* (from to perturb – 1. to disturb greatly; make uneasy or anxious) показує наскільки сильним було відчуття обов'язку та вини перед дружиною.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що стилістико-синтаксичні засоби, зокрема перерахування, повтори та паралельні конструкції, відіграють велику роль у відображенні внутрішніх станів персонажів у постмодерному романі. Вони мають здатність передавати різні типи внутрішніх станів: сприйняття, емоції та відчуття, думки. Функції вищезгаданих стилістико-синтаксичних конструкцій зумовлені особливостями постмодерного світогляду, що постулює відсутність єдиної реальності та існування міріадів суб'єктивних реальностей, які теж не є послідовними та цілісними. Така складність, суперечливість, багаторівневність перш за все характеризує людську свідомість та внутрішні стани людини. Запропонована умовна типологія внутрішніх станів, а також типологія функцій, які вони виконують, може бути базою для подальшого повного комплексного дослідження мовних засобів та дискурсних технік, що використовуються автором для відображення внутрішніх станів персонажів.

Література:

1. Апресян Ю. Д. Языковая аномалия / Ю. Д. Апресян // Филологические исследования. – М.-Л.: Наука, 1990. – С. 51–52.
2. Енциклопедія постмодернізму / За ред. Ч. Вінквіста та В. Тейлора; Пер. з англ. В. Шовкун; Наук. ред. пер. О. Шевченко. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. – 503 с.
3. Леонтьев А. Н. Избранные психологические произведения. – А. Н. Леонтьев. – [Электронный ресурс]. – Доступно с : <http://yanko.lib.ru/books/psycho/leontyev-psychology.htm>
4. Barnes J. Arthur and George. – J. Barnes. – London, Vintage Books, 2005. – 504 p.
5. Cambridge Dictionary of the English language. – [Electronic resource]. – Retrieved from dictionary.cambridge.org
6. Docx E. Postmodernism Is Dead / E. Docx // Prospect. – [Electronic resource]. – Retrieved from : <http://www.prospectmagazine.co.uk/features/postmodernism-is-dead-va-exhibition-age-of-authenticism>
7. Eshelman R. Performatism, or What Comes After Postmodernism. New Architecture in Berlin. – R. Eshelman // Artmargins. – [Electronic resource]. – Retrieved from : <http://www.artmargins.com/index.php/archive/322-performatism-or-what-comes-after-postmodernism-new-architecture-in-berlin>
8. Kirby A. The Death of Postmodernism and Beyond. – A. Kirby // Philosophy Now. – [Electronic resource]. – Retrieved from : https://philosophynow.org/issues/58/The_Death_of_Postmodernism_And_Beyond
9. Wierzbicka A. I. Understanding Cultures through their Key Words: English, Russian, Polish, German, Japanese / A. Wierzbicka. – New York : Oxford University Press, 1997. – 717 p.

УДК 821.161.2 «19»

Л. В. Артеменко,

Рівненський державний базовий медичний коледж, м. Рівне

СЮЖЕТНО-СИТУАТИВНИЙ КОМПЛЕКС «ПОЕТ – ІНШИЙ ПОЕТ» У СЕМАНТИЧНІЙ ПЛОЩИНІ ВИЯВУ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕТОЛОГІЧНОЇ ЛІРИКИ ХХ СТ.

Стаття присвячена аналізу художнього феномену української поетологічної лірики. Досліджується специфіка сюжетної організації української поетологічної лірики, її сюжетно-ситуативні комплекси, зокрема мотиви, які тематично окреслюють сюжетно-ситуативний комплекс «поет – інший поет».

Ключові слова: поетологічна лірика, сюжет, фабула, мотив, сюжетно-ситуативний комплекс

СЮЖЕТНО-СИТУАТИВНИЙ КОМПЛЕКС «ПОЭТ – ДРУГОЙ ПОЭТ» В СЕМАНТИЧЕСКОЙ СФЕРЕ ВЫЯВЛЕННОСТИ УКРАИНСКОЙ ПОЭТОЛОГИЧЕСКОЙ ЛИРИКИ ХХ В.

Статья посвящена анализу художественного феномена украинской поэтологической лирики. Исследуется специфика сюжетной организации украинской поэтологической лирики, ее сюжетно-ситуативные комплексы, в частности мотивы, которые тематически очерчивают сюжетно-ситуативный комплекс «поэт – другой поэт».

Ключевые слова: поэтологическая лирика, сюжет, фабула, мотив, сюжетно-ситуативный комплекс.

PLOT AND SITUATIONAL COMPLEX «POET-ANOTHER POET» IN THE SEMANTIC SPHERE OF UKRAINIAN POETIC LYRICS OF THE 20TH CENTURY IDENTIFICATION

This article is dedicated to analysis of the artistic phenomenon of the Ukrainian poetological lyrics, reposing on the author's reflection or self-reflection concerning one or another aspect of the poetry writing or of the poet personality. The specificity of the plot organization of the Ukrainian poetological lyrics, its plot and situational complex have been analyzed on the basis of the poetological discourse of the Ukrainian poetry of the 20th century.

It has been stated that for the Ukrainian poetological lyrics the most inherent is the plot of the subjectified type, based on the certain fabular situation, which nevertheless takes not the form of the well-defined and dynamically developing chain of events. Such plot has the very specific, a kind of «dotted», fragmentary form and is focused on the internally and not externally motivated factors of expression of the eventuality semantic aspects.

In this paper, the plot motive is defined as the smallest structural and semantic link of the plot construction and as the established semantic element of the literary and art text. The plot motives appear as reflection of the real-life situations, more or less repeated, typical for the certain separate sphere of the human life activity, as reflection of the models of human relations, emotional impressions etc. In the lyrical composition, one or another motive, modelled by the life, is developed into the situation, with more or less detailed plot, which incurs the artistic transformation and evaluation, according to the author's ideological and aesthetic convictions.

According to the object in view, six main plot and situation complexes of the motives in the Ukrainian poetological lyrics of the 20th century are marked off: 1) poet – supernatural powers; 2) poet – society or its differentiated part; 3) poet – authority; 4) poet – readers; 5) poet – another poet; 6) poet – creative process. In this paper the motives, which typically define the plot and situation complex «poet – another poet», are defined in details. In this plot and situation complex, the emphasis is put on the narrative art-centric poetological motives, reflecting the relations between poets: the exaltation of one poet by another poet; the ideological or aesthetic discrediting of one poet by another one; the motives of the creative studying or preaching; the motives of the intertextual dialogue between poets; the motives of the creative rivalry; the motives of the assertion of belonging to the literary tradition or of the opposition to it.

Key words: poetological lyrics, plot, fabula, motive, plot and situation complex.

Серед актуальних питань сучасного літературознавства важливе місце посідають проблеми дослідження лірики, зокрема її жанрової типології, суб'єктно-об'єктної сфери, специфіки сюжетної організації тощо. Майже неопрацьованим видається ще один, не менш вагомий аспект цієї проблеми, а саме – питання творчої рефлексії, авторцепції автора щодо власної творчості або процесів творчості загалом. Поетичні твори, тематична спрямованість яких окреслюється в колі авторських рефлексій або саморефлексій, відносять до так званої поетологічної лірики. Питання художньої авторрефлексії, металітературності в сучасному літературознавстві набувають особливої теоретичної ваги, про що дає підстави стверджувати й авторитетна кількість наукових розвідок, у яких ці проблеми наголошуються, так й висловлені в них аргументи науковців (праці О. Рисака, С. Руссової, І. Лучука, М. Богданової, К. Бусласвої, К. Дюжевої, В. Папушиної, О. Турган, А. Вежицької, Х. Вайнріха, Є. Мюллер-Зетельман, Х. Шлаффера, А. Вебера, Е. Гессенберга, А. П. Франка, В. Хінка, Л. Хатчен, Р. Олтера, Р. Зігеля, М. Хатямової, В. Ходуса, М. Шруби, К. Штайн та ін.). В українському літературознавстві опрацювання проблем художньої поетології все ще знаходиться на початковому етапі та здебільшого репрезентоване зразками аналізу часткових її виявів у творчості окремих українських або зарубіжних митців.

Метою нашої роботи є дослідження специфіки сюжетної реалізації української поетологічної лірики ХХ ст., а саме – сюжетно-ситуативного комплексу «поет – інший поет».

Семантика поняття «сюжет» здебільшого пов'язана з уявленнями про динаміку, рух, певну послідовність розгортання картин зображуваного в літературно-художньому творі людського життя. Стосовно особливостей епічного та драматургічного родів літератури сюжет в основному визначають як локалізовану у певних часово-просторових межах форму подієвого розгортання й авторської предметно-образної конкретизації заданої фабули. Утім, далеко не всі дослідники констатують про правомірність використання категорії сюжетності щодо ліричного роду літератури. Те, що феномен подієвості не типовий для лірики дає підстави окремим дослідникам стверджувати про те, що сюжету лірика немає. Останнє твердження на сьогодні залишається суперечливим з огляду на те, що інші дослідники теоретично аргументують наявність сюжету й у ліричних творах, щоправда підкреслюють його особливу, типологічно відмінну від епосу або драматургії форму художнього буття. Протиставлення цих двох відмінних родових типів сюжетного розгортання в основному пояснюють у контексті семантичної опозиції екстеріоризованої (зовнішньої, або об'єктивованої) й інтеріоризованої (внутрішньої, або суб'єктивованої) форми вияву сюжетної подієвої основи літературно-художнього твору. Об'єктивований – це тип сюжету, що має форму розповіді або драматизованих діалогів, які розгортають реальну або умовно-реальну фактологічну основу твору у вигляді ланцюжка образних картин (епізодів, сцен), пов'язаних у подієву послідовність. Для лірики більше властивий суб'єктивований тип сюжету, основу якого також може складати певна фабульна ситуація, яка, проте, тут не набуває вигляду чітко окресленого та динамічно розгорнутого подієвого ланцюжка, має специфічну, свого роду «крапкову», тобто фрагментарну, форму і зацентрована не на зовнішню, а на внутрішню мотивованих чинників вияву семантичних аспектів подієвості. Основу фабульної ситуації, яка певним чином інтерпретована й оцінена автором у ліричному творі, здебільшого формують так звані сюжетні мотиви.

На сучасному етапі літературознавці напрацювали достатньо широкий спектр визначень поняття «мотив». Так, укладачі відомого «Літературознавчого словника-довідника» тлумачать мотив як «тему ліричного твору або неподільну смислову одиницю, з якої складається фабула (сюжет): мотив відданості вітчизні, жертвності, зради коханого тощо. Мотиви рухають вчинками персонажів, збуджують їх переживання і роздуми, особливо тонко динамізують внутрішній світ ліричного суб'єкта» [6, с. 469].

У новітній літературознавчій енциклопедії (за ред. Ю. Коваліва) мотив потрактовано дещо по-іншому – як: «стійкий формально-змістовий компонент художнього твору чи критичної або літературознавчої праці, усвідомлена причина творчості або аналізу, зумовлена художніми та науковими потребами, відповідними інтелектуальними діями» [5, с. 78-79].

Коментуючи теоретичну позицію одного з перших дослідників поняття «мотив» – відомого російського вченого О. Веселовського, укладачі енциклопедії «Лексикон загального та порівняльного літературознавства» констатують про те, що «з одного боку, «мотив виростає у сюжет», що дозволяє розуміти під мотивом «зерно сюжету», «формулу, яка породила сюжет». З іншого – Веселовський говорить про сюжет як «комплекс мотивів, що дає право вбачати в мотиві «елемент, складову частину сюжету». Насправді наведені погляди не суперечать один одному: якщо мотив дійсно передував сюжетові в процесі становлення останнього, то мотив, звичайно, виступає «зерном сюжету»; якщо ж аналізувати певний сюжет у композиційній завершеності, то його можна розглядати як «комплекс мотивів» [4, с. 347].

Відтак, мотив – це найменша структурно-семантична ланка сюжетної побудови й усталений смисловий елемент літературно-художнього тексту. Сюжетні мотиви постають як відображення окремих типових для певної сфери людської життєдіяльності, тобто більш або менш часто повторюваних життєвих ситуацій, моделей людських взаємин, емоційних вражень тощо. Таким чином, той або той змодельований життям мотив у ліричному творі розгорнений у більш або менш сюжетно деталізовану ситуацію, яка, відповідно до авторських ідейно-естетичних настанов, зазнає художнього трансформування й оцінювання.

З огляду на те, що осмислити у площині однієї літературознавчої студії всього кола сюжетних мотивів української поетологічної лірики ХХ ст., очевидно не можна, на нашу думку, доцільно виокремити й схарактеризувати комплекс найбільш усталених ситуативних мотивів, які визначають її узагальнену сюжетну парадигму. Відповідно до поставленої мети нами розмежовано шість основних сюжетно-ситуативних комплексів мотивів української поетологічної лірики ХХ ст.: 1) поет – надприродні сили; 2) поет – суспільство або його диференційована частка; 3) поет – влада; 4) поет – читачі; 5) поет – інший поет; 6) поет – творчий процес.

Розглянемо більш детально сюжетно-ситуативний комплекс «поет – інший поет».

У цьому сюжетно-ситуативному комплексі наголошено на сюжетних мистецькоцентричних поетологічних мотивах, у яких відображено взаємини поетів: звеличення поета іншим поетом; ідеологічну або естетичну дискредитацію поета іншим поетом; мотиви творчого навчання або повчання; мотиви інтертекстуального діалога поетів; мотиви творчого суперництва; мотиви констатації належності до літературної традиції або протиставлення їй.

– *Звеличення поета іншим поетом.*

Різномасштабність мотиву звеличення поета іншим поетом очевидна з огляду на значний перелік його сюжетних форм, як-от – підкреслення поетичної величчя митця, його заслуг перед суспільством, невмирущої слави, посмертне вшанування пам'яті поета, характеристика його естетичних смаків і художніх уподобань тощо: Х. Алчевська «На смерть Лесі Українки»; Н. Лівницька-Холодна «О ні, не хочу ні Верлена...» (М. Рильському); С. Маланюк «Пам'яті поета і воїна» (М. Гумільову), «Ти не любив прибутих рим...» (М. Зерову); О. Тарнавський «Поет-мистець» (С. Гординському); Л. Полтава «Балада про п'ятого лебедя» (М. Рильському); С. Будний «Слово Шевченка»; М. Вінграновський «Наш Василь іде по найдовшій у світі дорозі...» (В. Симоненку) й ін.:

О ні, не хочу ні Верлена,
ні Мореаса, ні Реньє!
Сьогодні Рильського натхнення
в моїй душі весна встає.
І чую я під гомін міста,
під скрип докучливий пера,
як прокидається барвіста
на Україні мрій пора

[10, с. 231].

– *Ідеологічна або естетична дискредитація поета іншим поетом.*

Сюжетний вияв вищевказаного мотиву – це здебільшого форма висловлювання одним митцем іншому власної ідейно-естетичної позиції у вигляді певних дорікань і претензій. Дискредитація певного поета може бути пов'язана з вимогою спростування окремих естетичних програм, декларацій, відмови від особистісних уподобань митця, його творчої позиції, авторитету й інколи навіть пихи. Утім, слід констатувати, що в основному пріоритетним аргументом критики є саме світоглядні настанови митця, який виступає глашатаєм ідеології тоталітарного суспільства. Ідеологічна й естетична дискредитація одного поета іншим має переважно форму персоналізованого звернення: М. Зеров «Вороний», «Одесь»; П. Карманський «Тичині»; М. Семенко «К другу стихотворцю» (М. Вороному); С. Маланюк «Антистрофи» (А. Ахматовій), «Послання» (М. Рильському); Яр Славутич «Парнаський летом» (М. Рильському); П. Гетьманець «Володимир Сосюрі»; Б. Павлівський «Крик закованих слів» (П. Тичині та М. Рильському); В. Затулівітер «Олесі, Рильські, шафранці Тичини...»; П. Косенко «Якби ти, хлопче, народився не в Росії...»; В. Махно «На вечорі Андрія Вознесенського»:

Якби ти, хлопче, народився не в Росії
І був годований не на її хлібах,
То не ходив би ти у підданих рабах,
А був би пестуном свобідної стихії.
/.../
Свгеній Обдурманович слизький, як в'юн,
Як може вийти він за межі пут московських,
Коли він від народження свого плазун?

[3, с. 146].

Інколи дискредитації може бути надано ознак узагальнення, як-от у поезії П. Косенка «Кому ви служите, запроданці-поети...»:

– *Мотиви творчого навчання або повчання.*

Для мотивів творчого навчання або повчання напрацьовано такі сюжетні форми реалізації:

– прямих дидактичних настанов митця, як правило, адресованих молодим поетам (Д. Загул «Молодим співцям»; М. Рильський «Поете! Будь собі суддею...», «Поетові», «Товаришеві по перу»; О. Влизько «Поетові»; П. Тичина «До молодих поетів»; М. Орест «Поетична мова»; Є. Плужник «Що менше слів, то висловитись легше...», «Поетові»; І. Качуровський «Сонет»; М. Руденко «Як стати поетом»; С. Караванський «Поетові»; Б. Павлівський «Поетові й прозаїку»; Яр Славутич «Слова, що владою вагомі...»; В. Коротич «Книги», «Виступи перед поетами-початківцями»; М. Луків «Друзям-поетам і собі»; В. Базилевський «Не шукай не шукай порятунку у муз...»):

Сьогодні всі уміють римувати –
Це нині не найважче ремесло.
Та є рядки, неначе груди з вати, –
Не сіялось у них і не росло.

Але поет...
Ні, рими бездоганні

Його ще не творять, друже мій:
 Як сіль у світовому океані,
 В Природі розчинитися зумій.
 /.../
 Тоді ти враз навчишся римувати,
 Так просто й легко, як цвіте земля,
 Як вміє, граючись, щаслива мати
 В коханні зачинати немовля.

І стане вірш підковою і горном,
 І воском, і гартованим мечем.
 Для милої – цілунком неповторним,
 Для материнських рук – твердим
 плечем

[9, с. 360, 362].

– подяки митця іншому поету за його «поетичну школу» (Х. Алчевська «До Кобилянської»; М. Зеров «Присвята Мих. Ів. Рудницькому»; П. Тичина «Максиму Рильському»; Л. Первомайський «Уроки поезії»; М. Доленго «Перечитуючи Коцюбинського»; Ю. Клен «Моему вчителю Малаярме»; І. Драч «Олександрові Твардовському»; Д. Луценко «Учитель»; Л. Куліш «Учитель»):

Часом себе я питаю: кому я завдячую більше,
 Хто мені визначив шлях до кастальських джерел і Парнасу?
 Перші зустріли мене Шевченко і Лермонтов разом;
 Юність бездомну мою, що в чужинному світі минула,
 Квітом бузків і черемх вінчали Єсенін та Бунін.
 Потім прийшли акмеїсти зі словом несхибним, як шпага.
 А як вернувся додому і знову пішов на чужину –
 П'ятеро лебедів рідних, подоланих – та нездоланих,
 Тих, що на озері смерті бились об кригу відчаю.
 Шостий, молодший їх брат, зробився мені найріднішим

[10, с. 621].

– звернення митця до свого авторитетного попередника з проханням символічного освячення його поетичних почи-
 нань (Бабай «До сонетотворця»; Л. Забашта «Творчість»; Т. Дігай «Прости мені, великий Дант, зухвалі спроби...»):

Прости мені, великий Дант, зухвалі спроби
 Занотувати плин думок високим стилем
 Твоїх карбованих терцин – важкий твій стилос!
 Надійно схований він у Равенні. Пробі!
 Але намарно; вірю я, що дух пііта
 Безсмертний, бо ж цілований зірками,
 У легкім леті над пошнудими віками
 Шукає вибраних і ставить тайні міти

[1, с. 52].

– *Мотиви інтертекстуального діалогу поетів.*

Мотиви інтертекстуального діалогу пов'язані з таким зверненням поета до творчості літературного попередника або сучасника, що передбачає парафрази поетичної тематики останнього, його образи або сюжети, прямі або непрямі цитати з поетичних текстів. Здебільшого реалізований у сюжеті поетологічного тексту інтертекстуальний діалог мотивує таку реінпретацію художнього першоджерела, яка слугує приводом для висловлення оцінного ставлення до нього автора, а також спроби сучасного його прочитання: Х. Алчевська «Пам'яті Павла Грабовського»; М. Рильський «Варіації на поезію Коцюбинського «Наша хатка»; М. Драй-Хмара «Лани – як хустка в басмани...» (звернення до М. Хвильового); І. Багрянний «Стоїть, як скеля, непохитний...» (звернення до П. Тичини); О. Лятуринська «На далеку дорогу» (звернення до Є. Маланюка); П. Воронько «Заповіт», «Немає ластівок» (звернення до О. Коломійця); Л. Дмитерко «Люблю грозу в началі мая...» (звернення до Ф. Тютчева); В. Біляїв «Остання зустріч з Годосем Осьмачкою»; О. Тарнавський «Інше дитинство» (звернення до Рільке); В. Базилевський «Григорій» (звернення до Г. Сковороди), «Шевченко»; С. Будний «Пісні» (звернення до А. Міцкевича), «Слова» (звернення до Т. Шевченка); Д. Луценко «Садок вишневий коло хати...»; П. Гірник «Напишу про садок коло хати...»; В. Гайний «В саду вишневому хатина...»:

«Садок вишневий коло хати,
 Хрущі над вишнями гудуть...»
 Так тільки він умів сказати
 І до глибин душі збагнуть

Терплячу вдачу України,
 Віками писану красу.
 Її хороми і руїни,
 Її веселощі і сум

[7, с. 330].

– *Мотиви творчого суперництва.*

Мотиви творчого суперництва передбачають сюжетно розгорнуте протиставлення різних творчих манер, поглядів на мистецтво, порівняння власної поетичної творчості із творчістю іншого поета тощо: М. Вороний «Іванові Франкові»; В. Еллан-Блакитний «Непотрібне пояснення»; М. Зеров «П. П. Филиповичу»; В. Сосюра «Неокласикам»; М. Руденко «Державін і Котляревський»; С. Титикайло «Самовираження» й ін.:

Коли крик мій біжить під дзвін асонансу,
 Коли тяжко ступають кроки рим, –

Знайте, що не Парнасом
Розоранжереєть мене старим.
Серед вас – молодих і потасканих, –
В колі ваших заломлених фраз –
Я самий молодий і самий прекрасний,
І самий, сміливий з усіх вас

[2, с. 88].

У поезіях В. Еллана-Блакитного «На колиску панфутуризму» та В. Базилевського «Чи не тісно двом поетам...» мотив творчого суперництва сюжетно реалізовано шляхом комічної інтерпретації останнього.

– *Мотиви констатації належності до літературної традиції або протиставлення їй.*

Окремі поетологічні тексти репрезентують сюжетно оформлені мотиви проголошення поетами їхньої приналежності до певних літературних традицій (М. Рильський «Сонет»; Є. Плузник «Я – як всі. І штани з полотна...»; Б. Кравців «Служу Камені знов. Віршую в-одно й тільки...»; М. Івасюк «В поезії моєї...» і ін.) або ж протиставлення цим традиціям із аргументуванням власних літературних позицій (Л. Дмитерко «Переоцінені й недооцінені»; Г. Соколенко «Гимн молодих поетів»; Л. Костенко «Умирають майстри, залишаючи спогад, як рану...»; Б. Павлівський «Новатори»:

Нехай усі «по-новому» віршують,
На «ізми» та на джаз наводять телескоп,
А я пишу про те, що бачу й чую, –
Як стогне, як живе «колхозний» хлоп.
Мій реалізм – проста відверта мова,
Як щира пісня, із душі пливе,
Стікає серце, наче рана, кров'ю
І в людських душах тайною живе.
А всі модерні задуми та «ізми»
Мене не спокушають!..

[8, с. 49].

Отже, у статті було проаналізовано один із сюжетно-ситуативних комплексів української поетологічної лірики, а саме – «поет – інший поет», виокремлено його основні мотиви: звеличення поета іншим поетом; ідеологічну або естетичну дискредитацію поета іншим поетом; мотиви творчого навчання або повчання; мотиви інтертекстуального діалога поетів; мотиви творчого суперництва; мотиви констатації належності до літературної традиції або протиставлення їй. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у студюванні інших сюжетно-мотивних комплексів, притаманних українській поетологічній ліриці.

Література:

1. Дігай Т. Тетянин день / Тетяна Дігай. – Тернопіль : «СорокА», 2006. – 92 с.
2. Еллан В. (Блакитний). Твори : в 2 т. / Василь Еллан (Блакитний). – К. : Державне видавництво художньої літератури, 1958. – Т. 1. / автор передм. А. Недзвідський. – 1958. – 301 с.
3. Косенко П. Сонети / Петро Косенко ; передм. Л. Федорука. – К. : Логос, 1999. – 315 с.
4. Лексикон загального та порівняльного літературознавства / А. Волков (голова ред.). – Чернівці : Золоті литаври, 2001. – 634 с.
5. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / Ю. І. Ковалів (авт.-уклад.). – К. : Видавничий центр «Академія», 2007. – Т. 2 : Мадаї-Кара – Я (я-форма). – 624 с.
6. Літературознавчий словник-довідник / Роман Гром'як, Юрій Ковалів. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 752 с.
7. Луценко Д. Усе любов'ю зміряне до дна : Вибране / Дмитро Луценко ; Т. І. Луценко (упоряд.), М. В. Шевченко (вступ. ст.). – К. : Криниця, 2005. – 608 с. – (Серія «Бібліотека Шевченківського комітету»).
8. Павлівський Б. Бог своє береже. Вибрані поезії / Борис Павлівський ; літ. ред. та упоряд. Я. Гевко. – Тернопіль : Лілея, 2009. – 172 с.
9. Руденко М. Д. Вибране : Вірші та поеми (1936–2002) / Микола Данилович Руденко ; Л. М. Талалай (упоряд., передм. та післям.). – К. : Дніпро, 2004. – 800 с. – (Бібліотека Шевченківського комітету).
10. Слабошпицький М. 25 поетів української діаспори / Михайло Слабошпицький. – К. : вид-во «Ярославів Вал», 2006. – 728 с.

УДК 811.134.2

М. О. Биба,

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

ИНТЕГРАТИВНІСТЬ ЯК ОСНОВА ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТІВ У ФОКУСІ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

У статті розглянуто особливості інтегративного підходу до дослідження концептів у фокусі лінгвокультурології та когнітивної лінгвістики. Проаналізовано внутрішній і зовнішній рівні організації концепту як ментального утворення зі складною структурою. Виокремлено атрибутивні й системні характеристики концепту, які необхідно враховувати при лінгвоконцептологічному аналізі. Концепт описано як динамічну, самоорганізовану систему з елементами підпорядкованими певним параметрам порядку.

Ключові слова: лінгвокогнітивний, лінгвокультурний, концепт, концептуальний, синергетичний.

ИНТЕГРАТИВНОСТЬ КАК ОСНОВА ИССЛЕДОВАНИЯ КОНЦЕПТОВ В ФОКУСЕ ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ

В статье рассмотрены особенности интегрированного подхода к исследованию концептов в фокусе лингвокультурологии и когнитивной лингвистики. Проанализированы внутренний и внешний уровни организации концепта как ментального образования со сложной структурой. Выделены атрибутивные и системные характеристики концепта, которые необходимо учитывать при лингвоконцептологическом анализе. Концепт описан как динамическая, самоорганизующаяся система с элементами подчиненными определенным параметрам порядка.

Ключевые слова: лингвокогнитивный, лингвокультурный, концепт, концептуальный, синергетический.